DOI: 10.33766/2524-0323.95.276-286

УДК 343.98

*Мирошніченко Ю. М., кандидат юридичних наук, суддя Іллічівського районного суду
(м. Маріуполь, Україна)*

e-mail: zaruba264@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9114-1495>

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

Стаття присвячена формуванню загальних положень методики судового провадження, першим серед яких розглянуто питання щодо того, чи належить методичний аспект судового провадження до предметної області криміналістики. Визначені суб'єкти методики судового розгляду кримінальних справ. Сформульовані положення, що стосуються предмета, завдань, функцій, джерел, структури судової методики та її місця в системі криміналістики. Запропоновані дефініції деяких ключових категорій. Обґрунтовано значення розвитку судової методики для підвищення ефективності кримінального судочинства.

Ключові слова: криміналістичне забезпечення судового провадження, судова методика, кримінальне судочинство, криміналістика.

Постановка проблеми. Правосуддя є вершиною правозастосовної діяльності, і це положення висуває підвищені вимоги до змісту та професійного рівня судового провадження в кримінальних справах, що неминуче визначає необхідність широкого застосування криміналістичних засобів і методів окремими суб'єктами судового дослідження. Поступальний розвиток науки криміналістики та розширення уявлень про можливість застосування її положень не тільки в процесі розкриття й розслідування злочинів, але й під час судового розгляду кримінальних справ визначили необхідність і створили передумови формування цілісної концепції криміналістичного забезпечення судового провадження. Структурним компонентом нової концепції має стати судова методика, на базі якої передбачається створення системи методик судового розгляду кримінальних справ окремих категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До висвітлення певних аспектів проблеми побудови судової методики звертались Є. Б. Анісімов, В. І. Алексейчук, В. К. Гавло, В. А. Журавель, М. В. Зюзіна, Д. В. Кім, А. О. Кирилова, І. І. Когутич, А. А. Корчагін, О. Ю. Корчагін, І. І. Котюк, О. С. Кудрявицький, Р. Л. Степанюк, Г. Є. Хорошева, С. Н. Чурилов, Б. В. Щур та інші вітчизняні й закордонні криміналісти. Проте виконана ними, безумовно, необхідна й значуща для розвитку цього напрямку криміналістичної науки робота досі не привела до створення хоча б умовно закінченої теоретичної конструкції, котра посіла б чільне місце в системі криміналістики.

Формулювання цілей. Однак методологія наукового дослідження вимагає таке: перш ніж братися за розв'язання окремих питань, слід визначитися із загальною проблемою. Тому для початку необхідно сформулювати основні наукові положення, що стануть фундаментом нової теоретичної побудови. Власне, у цьому й полягала мета дослідження, результати якого презентуються у пропонованій статті.

Виклад основного матеріалу. Методико-криміналістичне забезпечення судового провадження є доволі новим напрямом криміналістичних наукових досліджень і перебуває лише на початковому етапі свого формування, а тому потребує додаткової аргументації та з'ясування доктринальної сутності поняття «криміналістична методика судового розгляду кримінальних справ», розроблення принципів побудови такого роду криміналістичного утворення, його структури, змісту, визначення суб'єктів реалізації тощо [1].

Корінним завданням, що потребує першочергового розв'язання, є відповідь на питання щодо того, чи належить методичний аспект судового провадження до предметної області криміналістики. Для відповіді на нього слід згадати, що базовою категорією, використовуваною при визначенні предмета криміналістики, є судові дослідження, його засоби та методи, тобто способи встановлення обставин кримінального правопорушення шляхом виявлення, фіксації, оцінки та використання доказів. При тому виявлення, збирання доказів — тільки початковий етап цієї діяльності. Для того щоб зібрані докази можна було застосувати як засоби встановлення істини, їх необхідно дослідити, оцінити й тільки після цього використовувати для досягнення цілей судочинства [2, с. 103]. Водночас істина в кримінальному провадженні вважається встановленою винятково рішенням суду, що набрало законної сили. Тільки суд, спираючись на методи, розроблені криміналістикою, у комплексі досліджує й оцінює докази, зібрані по справі, заслуховує учасників процесу та після всебічного дослідження всіх обставин справи приймає за сноване на законі рішення [3].

Кожна згадка про криміналістичну методику судового розгляду кримінальних справ починається з питання про її адресата. Як показав аналіз робіт за даною тематикою, будь-які пропоновані сьогодні комбінації суб'єктів-адресатів криміналістичних рекомендацій неминуче викликають суперечки [4, с. 396]. Звісно, найбільш активним користувачем криміналістичних рекомендацій у судовому провадженні є державний обвинувач. Законом на нього покладено обов'язок кримінального переслідування, з урахуванням якого він зобов'язаний вживати всі передбачені чинним кримінальним і кримінальним процесуальним законодавством заходи для відстоювання позиції досудового провадження в кримінальній справі, вираженої слідчим в обвинувальному акті [5]. Проте суддю, який реально застосовує криміналістичну тактику й методику, при дослідженні обставин справи з урахуванням судових ситуацій, з-поміж суб'єктів криміналістичної методики виключати також не можна. Зважаючи на принцип змагальності сторін, суд зобов'язаний створювати необхідні умови для виконання сторонами їх процесуальних обов'язків і здійснення наданих їм прав, але створити такі умови, не знаючи та не

застосовуючи криміналістичні знання з техніки, тактики та методики судового провадження, просто неможливо [6, с. 192].

Що ж до розробки криміналістичних методичних рекомендацій для захисників, то дане питання при всій його багатогранності й масштабності вже вирішене не на користь зазначених учасників процесу [4, с. 397]. Захисник до суб'єктів криміналістичної діяльності не належить, а отже, не є адресатом науково-методичних рекомендацій, що розробляються наукою криміналістики. Тому не можна погодитися з авторами, які до змісту методики судового розгляду відносять рекомендації, призначені для оптимізації організації та здійснення захисної діяльності [7; 8; 9].

Власну позицію з цього приводу ми неодноразово заявляли й аргументували [10, с. 140-191]. Наразі ж зазначимо, що окремі криміналістичні методики розробляються насамперед для того, хто керує певним етапом кримінального провадження, має владні процесуальні повноваження й засоби впливу. На судових стадіях кримінального процесу головуючий у справі організує кримінальне провадження, керує судовим засіданням, визначає обсяг доказів, які підлягають дослідженню, та порядок їх дослідження. Захисник до суб'єктів криміналістичної діяльності не належить, а отже, не є адресатом науково-методичних рекомендацій, що розробляються наукою криміналістики.

При формуванні загальних положень судової методики також належить розв'язати питання щодо її місця в системі криміналістики. На наш погляд, завершальний розділ криміналістики повинен структурно включати дві основні підсистеми, відповідно до процесуальних функцій основних суб'єктів криміналістичної діяльності. Перша з них – методика кримінального переслідування, що має наскрізний характер і складається з двох, поєднаних спільною метою компонентів, якими є методика розслідування злочинів і методика підтримання державного обвинувачення прокурором, котрий за загальним правилом здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням і реалізує свої повноваження в кримінальному провадженні з його початку до завершення. Друга – методика судового розгляду кримінальних справ, до якої мають увійти наукові положення й засновані на них практичні рекомендації щодо оптимальної організації судового провадження та ефективного керування судовим засіданням у різноманітних судових ситуаціях.

До загальнотеоретичних положень судової методики також належить питання про її власну структуру. Методологія системного підходу вимагає, щоб структура методики судового провадження, як частина науки криміналістики, будувалася за аналогією з системою вищого рівня, якою в нашому випадку є криміналістична методика. Відповідно до цього, у ній слід виділити дві основні частини – загальну й спеціальну. Зміст першої з них має включати теоретичні основи судової методики, які віддзеркалюють такі, що відносяться до неї, – наукознавчі проблеми криміналістики, а також найбільш важливі категорії методики судового розгляду кримінальних справ. У спеціальній частині повинні міститися різного рівня узагальнення комплексу науково-методичних рекомендацій з організації судового дослідження щодо кожного з етапів судового провадження в тій чи іншій ситуації,

викладатися відомості про криміналістичні особливості окремих видів судових проваджень, а також висвітлюватися питання криміналістичного забезпечення судового контролю за досудовим слідством.

Кожна теорія має власну систему категорій, понять і термінів, які в узагальненій формі віддзеркалюють досліджувані нею явища, і навіть у тому випадку, коли теорії, що вивчають різні аспекти одного об'єкта, використовують одні й ті ж терміни, вони отримують інший зміст. Очевидно, концептуальний апарат судової методики формуватиметься на основі загальних категорій криміналістики та понять криміналістичної методики, через що її власні поняття неминуче матимуть співзвучні з ними найменування, наповнені специфічним змістом. Ключовими серед них можуть стати:

а) «методика судового провадження» — система теоретичних положень, що відбивають закономірності організації судового розгляду кримінальних справ і розроблених на їх основі науково обґрунтованих і практично апробованих рекомендацій (алгоритмів) щодо раціональної діяльності судді, згідно з даною ситуацією;

б) «судово-методична рекомендація» — науково обґрунтована порада щодо найбільш доцільного способу дії судді в тій чи іншій типовій ситуації, що складається в процесі судового провадження;

в) «алгоритм судового провадження» — перелік послідовно викладених дій, рекомендованих криміналістичною наукою для успішного здійснення завдань кримінального судочинства в типових судових ситуаціях;

г) «базова судова методика» — ситуаційно-етапна модель загального провадження в суді першої інстанції, що складається з комплексу впорядкованих процесуальних дій, криміналістичних методів і прийомів управління судовим провадженням та рекомендацій щодо їх застосування, відповідно до ситуацій, що складаються на тому чи іншому етапі розгляду кримінальної справи;

г) «окрема судова методика» — комплекс розроблених наукою практичних рекомендацій з організації та здійснення судового провадження в кримінальній справі певної категорії;

д) «програма судового провадження» — загальний план провадження в конкретній кримінальній справі.

Загальною метою методики судового розгляду кримінальних справ має стати підвищення ефективності судового дослідження в кримінальних провадженнях певних категорій. Як об'єкт криміналістичної методики, судова діяльність підлягає дослідженню з метою визначення найбільш правильної побудови процесу пізнання судом обставин, що мають значення для кримінального провадження певної категорії. У результаті такого дослідження повинні бути встановлені найважливіші закономірності організації судового провадження, до яких насамперед відносяться зв'язки та залежності судового розгляду від об'єктивних і суб'єктивних чинників, що формують умови судового провадження. Вивчення цих закономірностей і розробка на їх основі науково обґрунтованих рекомендацій з найбільш раціональної організації та здійснення судового дослідження щодо тих чи інших ситуацій складають предмет і завдання судової методики. До завдань методики

судового провадження також можна віднести таке: пізнання видів і способів протидії кримінальному судочинству; вивчення та узагальнення досвіду розв'язання окремих судових ситуацій; поглиблення класифікації ситуацій судового провадження; розроблення засад класифікації кримінальних справ; вдосконалення наявних і розроблення нових методів судового дослідження в типових умовах судового розгляду та ін.

Як відомо, базовими елементами будь-якої системи є принципи. Тому важливим завданням судової методики на початковому етапі її розвитку є формування основоположних засад, дотримання яких є вирішальною умовою допустимості та ефективності розроблюваних нею рекомендацій. Огляд спеціальної літератури показує, що питання визначення та класифікації принципів методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень є *чи не найбільш дискусійними в криміналістичній науці*. Серед найчастіше згадуваних — законність, об'єктивність, теоретична обґрунтованість і практична застосовність, плановість, етапність, ситуаційна обумовленість та інші правила побудови та застосування криміналістичних методичних комплексів, які, очевидно, будуть пристосовані й для потреб методики судового провадження.

Якщо принципи формування методик — це основоположні правила, то джерела — вихідні носії інформації, необхідні для якісного розроблення методико-криміналістичних рекомендацій [11]. Джерелами судової методики, як підрозділу методики криміналістичної, є закон, наука, практика.

Розглядаючи кримінальну справу, суд керується вимогами кримінального матеріального та процесуального права, що визначають предмет, умови й порядок судового провадження. Без постійної орієнтації на норми кримінального закону розгляд кримінальної справи може виявитися безпредметним як такий, що здійснюється щодо події, яка не є кримінально караною, або щодо осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності. При тому, за словами Г. Гросса, положення, що розробляються наукою кримінального права (наприклад, про умисел, необережність, про співучасть, про замах і т. ін.), позбавлені будь-якого значення, якщо суддя не зможе застосувати ці абстрактності до реалій поточного життя: якщо він не розуміє або неправильно оцінює свідчення очевидців, значення їх спостережень; якщо його вводять в оману прийоми зловмисників; якщо він не зуміє використати сліди злочину і якщо він взагалі не знайомий з незліченними положеннями, сукупність яких становить криміналістику [12, с. 18-19]. Положення, сформульоване фундатором криміналістичної науки на початку минулого століття, не втратило своєї актуальності й у наші дні.

Не менш важливими для судової методики є положення кримінального процесуального права. Взаємозв'язок кримінального процесу та криміналістики визначається застосуванням у практичній діяльності суду тісно пов'язаних між собою норм процесуального закону та наукових рекомендацій криміналістики. Причому, основним, головним і визначальним завжди є кримінальний процес. Криміналістичні засоби й рекомендації техніки, тактики й методики, неодмінно повинні узгоджуватися з принципами кримінального процесу та іншими положеннями кримінального процесуального законодавства.

Тож принципи кримінального процесу, загальні правила щодо процедури судового дослідження, джерел доказів, предмета і засобів доказування єдині й обов'язкові для будь-якого кримінального провадження і для кожного з його суб'єктів. Проте, це зовсім не виключає суттєвих особливостей, детермінованих різноманітністю судових ситуацій, методи управління якими також індивідуальні, як неповторне кожне конкретне провадження. Положення кримінального процесу становлять правову основу побудови методики судового провадження, тоді як остання покликана розкрити особливості застосування інститутів і норм кримінального процесуального права та розробити криміналістичні алгоритми, що включають тактичні прийоми виявлення брехні, переліки видів, джерел і правил інтерпретації інформації значущої для типових судових ситуацій, а також запропонувати інші засоби, що забезпечать встановлення істини у справі, у якому б порядку вона не розглядалась.

При тому важливим питанням наук кримінального процесуального права й криміналістики є демаркація предметних полів. У контексті судового провадження з цього приводу Т. С. Волчецька слушно зазначає, що в процедурі ведення судового розгляду є положення основоположні й тому чітко регламентовані законом. Це — предмет ведення процесуалістів. Але, крім того, з метою оптимізації судової діяльності, для суддів повинні розроблятися відповідні вказівки методичного характеру, що відкривають суду творчий простір у встановленні істини у справі, розраховані на конкретні судові ситуації [13, с. 13].

Важливим джерелом розробки засобів методико-криміналістичного забезпечення судового провадження є наука, насамперед криміналістика. Базовими для судової методики стануть дані криміналістичної тактики. Меншою мірою судова методика використовуватиме досягнення криміналістичної техніки, засоби якої призначені в основному для роботи з речовими доказами, характерної для стадії досудового провадження (виявлення, фіксація, вилучення і т. ін.). Водночас поява нових технічних засобів і технологій, розширення можливостей судової експертизи, поряд з удосконаленням тактичних прийомів і методів, впливають на криміналістичну, у тому числі й судову, методику, викликаючи необхідність уточнення наявних або створення нових методичних рекомендацій.

Передумовою підвищення ефективності криміналістичних рекомендацій визнається організація криміналістичного наукового знання, орієнтованого на конкретні ситуації [14, с. 257]. Звідси службова функція судової методики — забезпечення суддів науково-методичним комплексом знань, необхідних для ефективного управління судовим провадженням у різноманітних судових ситуаціях. І оскільки це так, основоположне значення для створення методичних рекомендацій для потреб суду має теорія криміналістичних ситуацій. Вивчення й систематизація ситуацій, що виникають під час розгляду кримінальних справ, дозволяє їх типізувати й формувати алгоритми ведення судового розгляду в типових умовах з неодмінним урахуванням специфіки конкретного провадження, оскільки навіть найдетальніший алгоритм діяльності не виключає необхідності застосування її суб'єктом творчих методів розв'язання криміналістичних задач.

Криміналістичні ситуації мають тенденцію до повторюваності. Ця обставина створює основу для різного роду узагальнень і типізації ситуацій [15, с. 666]. У процесі реалізації судовою методикою евристичної функції повинні аналізуватися, узагальнюватися та теоретично осмислюватися передовий досвід і недоліки судової практики, встановлюватися фактори, що впливають на розвиток ситуацій судового розгляду, виявлятися повторюваність останніх, що, зрештою, уможливить визначення закономірностей процесу судового дослідження та таких, що визначаються ними, особливостей організації судового провадження, на підставі яких будуть розроблятися методи розв'язання судових ситуацій у напрямку, сприятливому для здійснення завдань кримінального провадження. Науковий аналіз практики розгляду кримінальних справ виступає основою для визначення потреби кримінального судочинства в розробці та вдосконаленні методико-криміналістичних рекомендацій, ефективність яких знову-таки перевіряється практикою.

Вивчення та теоретичне узагальнення практики судової діяльності в типових ситуаціях судового провадження дозволить визначити ці загальні, найбільш дієві методи, що розробляються не лише криміналістичною наукою, але й виробляються практикою кримінального судочинства. У результаті наукового обґрунтування вони набувають методологічної завершеності. Своєю чергою, судова практика за допомогою зворотного зв'язку інформує розробників про невідповідність методичних рекомендацій завданням, що вирішуються в змінених умовах судочинства, визначає необхідність вдосконалення наявних або розробки нових криміналістичних засобів, прийомів і рекомендацій, стимулюючи розвиток криміналістичної техніки й тактики.

Висновки. Процес судового пізнання підпорядковується певним законам, тому навколо дослідження закономірностей оперування доказами на стадії судового розгляду окремих категорій кримінальних справ і буде в найближчій перспективі формуватися новий підрозділ криміналістичної методики — методики судового провадження, або судової методики. Саме тут, у четвертому розділі криміналістики, де розробляються найбільш ефективні методи судового дослідження та рекомендації щодо їх застосування, залежно від умов кримінального провадження, теорія криміналістичного забезпечення судового розгляду кримінальних справ повинна наповнитися практичним змістом. Причому, розбудову методичної складової нового вчення необхідно починати з формування загальних положень, з-поміж яких вищерозглянуті питання щодо предмета, завдань, функцій, джерел, структури судової методики та її місця в системі криміналістики запропоновані дефініції деяких ключових категорій. Наступним кроком у цьому напрямі має стати визначення правил побудови окремих методик судового провадження, дослідження яких у подальших планах автора.

Використані джерела:

1. Журавель В. А. Криміналістичні методики судового розгляду окремих категорій кримінальних справ: проблеми формування та реалізації. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". Том XIX.* 2017. С. 130-138.

2. Белкин Р. С. Курс криминалистики : учебное пособие для вузов в 3-х т. Т. 1. 2001. URL : http://www.sudexpertiza.org/upload/iblock/6ed/kurs-kriminalistiki.-v-3_kh-t-t.1_belkin-r.s_2001_-3_e-izd.pdf. (дата звернення: 17.09.2021).
3. Ким Д. В., Ануфриева Е. А. О криминалистическом обеспечении судебного разбирательства по делам о коррупционных преступлениях, совершаемых сотрудниками ОВД. *Известия Алтайского государственного университета*. 2011. № 2-1. С. 94–97.
4. Хорошева А. Е. Деидеологизация современной криминалистической методики судебного разбирательства уголовных дел: миф или реальность? *Проблемы современной криминалистики и основные направления ее развития в XXI веке: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 60-летию юбилею кафедры криминалистики Уральского государственного юридического университета (6 октября 2017 года)*. Екатеринбург : Издательский дом Уральского государственного юридического университета, 2017. С. 395-399.
5. Ян Е. И. Судебное разбирательство и его криминалистическая характеристика. *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия Философия. Социология. Право*. 2018. № 3. С. 558-565.
6. Гавло В. К., Ключко В. Е., Ким Д. В. Судебно-следственные ситуации: психолого–криминалистические аспекты. Барнаул, 2006. 224 с.
7. Алексейчук В. І. Методико-криміналістичне забезпечення судового розгляду кримінальних справ: сучасний стан та перспективи розвитку. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_65. (дата звернення: 01.08.2021 р.).
8. Когутич І. Поняття і місце методики підтримання державного обвинувачення в суді у системі криміналістики. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Випуск 59. С. 334–342.
9. Шевчук В. М. Сучасні наукові концепції формування типової структури окремої криміналістичної методики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 359-365. URL : http://lsej.org.ua/4_2020/87.pdf. (дата звернення: 01.08.2021 р.).
10. Мирошніченко Ю. М. Тактика суду в системі криміналістики: структурно-функціональний аналіз : монографія. Харків, 2019. 228 с.
11. Степанюк Р. Л. Джерела та принципи формування окремих методик розслідування злочинів, учинених в бюджетній сфері України. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: «Право». 2014. № 1 (12). С. 138-145.
12. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : новое изд., перепеч. с изд. 1908 г. Москва : ЛексЭст, 2002. 1088 с.
13. Волчещкая Т. С. Ситуационный подход в практической и исследовательской криминалистической деятельности : учебное пособие. Калининград, 1999. 74 с.
14. Якушин С. Ю. Ситуационный подход как принцип научного тактико-криминалистического обеспечения предварительного и судебного следствия. *Ситуационный подход в юридической науке и правоприменительной деятельности* : материалы Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы использования ситуационного подхода в юридической науке и правоприменительной деятельности», посвященной 10-летию научной школы криминалистической ситуатологии / под ред. Т. С. Волчещкой. Калининград : Изд-во БФУ им. И. Канта, 2012. С. 253-259.
15. Зюзина М. В. Сущность ситуационного подхода в методике предварительного и судебного следствия. *Ситуационный подход в юридической науке и правоприменительной деятельности: материалы Международной научно-практической конференции «Акту-*

альные проблемы использования ситуационного подхода в юридической науке и правоприменительной деятельности», посвященной 10-летию научной школы криминалистической ситуологии / под ред. Т. С. Волчецкой. Калининград : Изд-во БФУ им. И. Канта, 2012. С. 661-667.

References:

1. Zhuravel, V. A. (2017). Kryminalistychni metodyky sudovoho rozghliadu okremykh katehorii kryminalnykh sprav: problemy formuvannya ta realizatsii. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademii" - Scientific works of the National University "Odessa Law Academy"*, vol. XIX, 130-138. [in Ukrainian].
2. Belkin, R. S. (2001). Kurs kriminalistiki: Uchebnoe posobie dlya vuzov v 3-h t. (Vol. 1-3; Vol. 1.). URL : http://www.sudexpertiza.org/upload/iblock/6ed/kurs-kriminalistiki.v-3_kh-t.-t.1_belkin-r.s_2001_-3_e-izd..pdf. [in Russian].
3. Kim, D. V., & Anufrieva, E. A. (2011) O kriminalisticheskome obespechenii sudebnogo razbiratelstva po delam o korruptsionnykh prestupleniyah, sovershaemykh sotrudnikami OVD. *Izvestiya Altayskogo gosudarstvennogo universiteta - Proceedings of Altai State University*, 2-1, 94 – 97. [in Russian].
4. Horosheva, A. E. (2017). Deideologizatsiya sovremennoy kriminalisticheskoy metodiki sudebnogo razbiratelstva ugolovnykh del: mif ili realnost? *Problemyi sovremennoy kriminalistiki i osnovnyye napravleniya ee razvitiya v XXI veke: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii, posvyaschennoy 60-letnemu yubileyu kafedryi kriminalistiki Uralskogo gosudarstvennogo yuridicheskogo universiteta (6 oktyabrya 2017, Ekaterinburg) - Problems of modern criminology and the main directions of its development in the XXI century: materials of the International scientific-practical conference dedicated to the 60th anniversary of the Department of Criminology of the Ural State Law University (October 6, 2017)*, 395-399. [in Ukrainian].
5. Yan, E. I. (2018). Sudebnoe razbiratelstvo i ego kriminalisticheskaya karakteristika. *Nauchnyye vedomosti Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya Filosofiya. Sotsiologiya, Pravo - Scientific sheets of Belgorod State University. Philosophy series. Sociology. Right*, 3, 558-565. [in Russian].
6. Gavlo, V. K., Klochko, V. E., & Kim, D. V. (2006). Sudebno-sledstvennyye situatsii: psihologo-kriminalisticheskie aspekty. Barnaul. [in Russian].
7. Aliexsieichuk, V. I. (2013). Metodyko-kryminalistychnye zabezpechennia sudovoho rozghliadu kryminalnykh sprav: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. *Teoriia i praktyka pravoznavstva - Theory and practice of jurisprudence*, 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_65. [in Ukrainian].
8. Kohutych, I. (2014) Poniattia i mistse metodyky pidtrymanna derzhavnoho obvyuvachennia v sudi u systemi kryminalistyky. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna - Bulletin of Lviv University. The series is legal*, 59, 334-342. [in Ukrainian].
9. Shevchuk, V. M. (2020). Suchasni naukovy kontseptsii formuvannya typovoi struktury okremoi kryminalistychnoi metodyky. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 4, 359-365. URL : http://lsej.org.ua/4_2020/87.pdf. [in Ukrainian].
10. Myroshnychenko, Yu. M. (2019) Taktyka sudu v systemi kryminalistyky: strukturno-funktsionalnyi analiz : monohrafiia. Kharkiv. [in Ukrainian].
11. Stepaniuk, R. L. (2014) Dzherela ta pryntsyipy formuvannya okremykh metodyk rozsliduvannya zlochyniv, uchynenykh v biudzhetnii sferi Ukrainy. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: «Pravo» - Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine. Series: "Right"*, 1(12), 138-145. [in Ukrainian].

12. Gross, G. (2002) Rukovodstvo dlya sudebnykh sledovateley kak sistema krimina listiki : novoe izd., perepech. s izd. 1908 g. Moskva : LeksEst. [in Russian].

13. Volchetskaya, T. S. (1999). Situatsionniy podhod v prakticheskoy i issledovatel'skoy kriminalisticheskoy deyatel'nosti: Uchebnoe posobie. Kaliningrad. [in Russian].

14. Yakushin, S. Yu. (2012). Situatsionniy podhod kak printsip nauchnogo taktiko-kriminalisticheskogo obespecheniya predvaritel'nogo i sudebnogo sledstviya. *Situatsionniy podhod v yuridicheskoy nauke i pravoprimeritel'noy deyatel'nosti: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii «Aktualnyye problemy ispolzovaniya situatsionnogo podhoda v yuridicheskoy nauke i pravoprimeritel'noy deyatel'nosti», posvyaschennoy 10-letiyu nauchnoy shkoly kriminalisticheskoy situologii - Situational approach in legal science and law enforcement: materials of the International scientific-practical conference "Actual problems of using the situational approach in legal science and law enforcement", dedicated to the 10th anniversary of the scientific school of forensic situation.* Kaliningrad, 253-259. [in Russian].

15. Zyuzina M. V. (2012). Suschnost situatsionnogo podhoda v metodike predvaritel'nogo i sudebnogo sledstviya. *Situatsionniy podhod v yuridicheskoy nauke i pravoprimeritel'noy deyatel'nosti: materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii «Aktualnyye problemy ispolzovaniya situatsionnogo podhoda v yuridicheskoy nauke i pravoprimeritel'noy deyatel'nosti», posvyaschennoy 10-letiyu nauchnoy shkoly kriminalisticheskoy situologii.* Kaliningrad, 661-667. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 03.08.2021

Мирошніченко Ю. М., кандидат юридических наук, судья Илличевского районного суда (г. Мариуполь, Украина)

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ МЕТОДИКИ СУДЕБНОГО РАССМОТРЕНИЯ УГОЛОВНЫХ ДЕЛ

Статья посвящена формированию общих положений методики судебного разбирательства, первым среди которых рассмотрен вопрос о том, относится ли методический аспект судебного производства к предметной области криминалистики. Определены субъекты методики судебного рассмотрения уголовных дел. Сформулированы положения, касающиеся предмета, задач, функций, источников, структуры судебной методики и ее места в системе криминалистики. Предложены дефиниции некоторых ключевых категорий. Обосновано значение развития судебной методики для повышения эффективности уголовного судопроизводства.

Ключевые слова: криминалистическое обеспечение судебного производства, судебная методика, уголовное судопроизводство, криминалистика.

Miroshnichenko Yu., Candidate of Legal Sciences, Judge of the Illichevsky district court (Mariupol, Ukrainian)

GENERAL PROVISIONS OF THE FORENSIC METHODOLOGY OF CRIMINAL CASES JUDICIAL REVIEW

The article is devoted to the formation of general provisions of the methodic of judicial methodics in criminal cases. The importance of the development of judicial methodics for increasing the efficiency of criminal proceedings has been substantiated. It is stated that justice is the pinnacle of law enforcement and this provision places increased demands on the content

and professional level of judicial proceeding in criminal cases, which inevitably determines the need for widespread use of criminalistic tools and methods by individual subjects of judicial process. The progressive development of the science of criminalistic and the expansion of ideas about the possibility of applying its provisions not only in the process of detecting and investigating crimes, but also during judicial proceedings have identified the need and created the preconditions for forming a holistic concept of criminalistic support judicial proceedings.

As a result of the study, the author concludes that in the near future a new unit of criminalistics methodics — the methodic of judicial proceedings or judicial methodic will be formed around the knowledge of the regularities of evidence at the stage of trial of certain categories of criminal cases. It is here — in the fourth section of criminalistics, which develops the most effective methods of judicial investigation and recommendations for their application depending on the conditions of criminal proceedings, the theory of forensic support of criminal proceedings should be filled with practical content. The development of the methodical component of the new doctrine should begin with the formation of general provisions, among which the author considers issues of subject, tasks, functions, sources, structure of judicial methodics and its place in the system of criminalistics, proposed definitions of some key categories, emphasizes importance for the interconnection of the judicial methodics and practice of criminal legal proceedings. The next step in this direction should be to determine the rules for constructing certain methodic of litigation, the study of which in the future plans of the author.

Keywords: criminalistic support of court proceedings, court methodics, criminal proceedings, criminalistics.